

ҚАРАҚАЛПАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ НЫЗАМЫ

25.06.1997-ж. №263/І

ЖУРНАЛИСТТИҢ КӘСИПЛИК ЖУМЫСЫН ҚОРҒАҰ ҰАҚҚЫНДА

1-статья. Нызамының мақсети

Бул нызам журналисттиң кәсиплик жумысына байланыслы жүзеге келетуғын қатнасықларды тәртиплестиреди, оның ҳуқықларын ҳәм миннетлерин белгилейди, ҳуқықый ҳәм социаллық кепилликлер береди, журналисттиң кәсиплик жумысын қорғаў ҳаққындағы нызам талапларының бузылғаны ушын жуўапкершилик илажларын белгилейди.

2-статья. Журналисттиң кәсиплик жумысын қорғаў ҳаққында нызам ҳужжетлери

Қарақалпақстан Республикасында журналисттиң кәсиплик жумысын қорғаў ҳаққындағы нызам ҳужжетлери Қарақалпақстан Республикасының Конституциясының, усы Нызамнан ҳәм басқа да нызам актлеринен ибарат болады.

3-статья. Журналист

Журналист-бул Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан Республикаларының ямаса сырт ел мәмлекетиниң ғалаба хабар қуралларына хызмет ететуғын яки шәртнамалы тийкарда ислеитуғын, белгили бир тематика бойынша мәлимлеме жыйнаў, таллаў ҳәм таратыў иси менен шуғылланатуғын кәсип ийеси.

4-статья. Цензураға жол қоймаў

Қарақалпақстан Республикасында цензураға жол қойылмайды.

Хабарларды ҳәм материалларды жәрияламастан бурын алдын-ала келисип алыўды, сондай-ақ текстти өзгертиўди ямаса материалларды яки хабарды баспадан (эфирден) толығы менен алып таслаўды журналисттен талап етиўге ҳеш ким ҳақылы емес.

5-статья. Журналисттиң ҳуқықлары

Кәсиплик жумысын әмелге асырыўда журналист:

мәлимлеме жыйнаў, таллаў ҳәм таратыўға;

мәлимлеме алыў ушын мәмлекетлик уйымларға, пуқаралардың өзин-өзи басқарыў уйымларына, жәмийетлик бирлеспелерге, кәрханаларға, мәкемелерге ҳәм шөлкемлерге мүрәжат етиўге;

мәмлекетлик сыр ямаса нызам менен қорғалатуғын басқа да қупыялардан ибарат материаллардан басқа хұжжетлер, материаллар ҳәм мәлимлемелер алыўға; журналистлик тексерийў жүргизиўге;

өзиниң қолын ямаса лақабын қойып таярланған мәлимлемелерди ҳәм материалларды ғалаба хабар қураллары арқалы таратыўға, оларда өзиниң пикирин билдириўге;

журналистлик жумысты әмелге асырыўға байланыслы лаўазымлы адамның қабыллаўында болыўына;

белгиленген тәртипте жазып алыўға, соның ишинде зәрүрли техникалық қураллардан пайдаланып жазып алыўға;

судтың ашық мәжилислеринде, әскерий ҳәрекетлер майданларында, тәбийий апатшылық зоналарында болыўға, ғалаба илажларға қатнасыўға;

жәриялаў ушын таярланған мағлыўматларды тексерийў ушын қәнигелерге мүрәжат етиўге;

егер нызамның бузылыўына алып келетуғын болса, ғалаба хабар қураллары тәрәпинен өзине берилген тапсырманы орынлаўдан бас тартыўға;

өзи таярлаған мәлимлеме ямаса материалдың мазмунын редакторлаў процессинде бурмаланған деген пикирге келсе, оған қол қоймаўға яки оны баспадан (эфирден) алып таслаўды талап етиўге;

мәлимлеме дерегин ямаса автордың исмин қупыя сақлаўды талап етиўге;

тапсырған мәлимлемени жәриялағанда оның мазмунын бурмалаўға жол қойған ғалаба хабар қуралларынан өзине келтирген мораллық зыянды және материаллық зәлелди суд тәртибинде өтиўди талап етиўге;

жәмийетлик бирлеспелерге, соның ишинде журналистлердиң халық аралық шөлкемлерине кириўге ҳақылы.

Сондай-ақ, журналист жумыс бабында нызам актлеринде белгиленген басқа да ҳуқықлардан пайдаланады.

6-статья. Журналисттиң миннетлери

Кәсиплик жумысын әмелге асырыўда журналист:

нызам талаплары тийкарында Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан Республикалары халық аралық шәртнамалары қәделерин сақлаўға;

таярланып атырған материаллардың дурыслығын тексерийўге ҳәм ҳақыйқый мәлимлеме берийўге;

айыпсызлық презумпциясы принципин басшылыққа алыўға;

адамның ҳуқықларын ҳәм еркинликлерин, ар-намысын ҳәм қәдир-қымбатын ҳұрметлеўге миннетли.

Журналист өз кәсибине байланыслы мәлимлемени жеке мақсетлерде пайдаланыўы, мәлимлеме дерегиниң ямаса автордың келисимисиз адамның жеке өмири ҳаққындағы фактлерди жәриялаўы, сондай-ақ онда сести ҳәм көринислерди жазып алыў қуралларынан пайдаланыўы мүмкин емес.

Журналист сондай-ақ, нызам хужжетлери бойынша нэзерде тутылған басқа да минетлерди орынлайды.

7-статья. Журналистлик сыр

Пуқаралар ямаса басқа да мәлимлеме дереклери тәрөпинен ықтыярлы түрде мәлим етилген купыя хабар, сондай-ақ фактлер хэм ўақыялар журналистлик сыр болып табылады.

Журналисттиң журналистлик сыр болып саналатуғын мағлыўматларды усы мәлимлеме дерегиниң руқсатысыз жәриялаўы, сондай-ақ бул мағлыўматларды өзиниң яки үшінши биреўлердиң жеке мәплеринде пайдаланыўы қадаған етиледи.

8-статья. Журналистке қол қатылмаслық

Журналист кәсиплик миннетлерин атқарыў пайытында адамға қол қатылмаслық кепиллигинен пайдаланады.

Сын материалларын жәриялағаны ушын журналистти қуўдалаўға жол қойылмайды.

9-статья. Журналистлик тексерий

Журналист мәлимлеме жыйнаў хэм журналистлик тексерий жүргизий ҳуқықына ийе.

Журналист өзиниң кәсиплик тексерийуиниң нәтийжелерин ғалаба хабар қуралларында таратыўға, оларды мәмлекетлик уйымларға, пуқаралардың өзин-өзи басқарыў уйымларына, жәмийетлик бирлеспелерге, кәрханаларға, мәкемелерге, шөлкемлерге хэм лаўазымлы адамларға ықтыярлы түрде бериўге ҳақылы. Журналистлик тексерийдиң барысында алынған материаллардың хэм хужжетлердиң журналисттен алып қойылыўы ямаса тексерилип көзден өткерилиўи мүмкин емес.

10-статья. Журналисттиң кәсиплик жумысының кепилликлери

Журналисттиң ҳуқықлары, ар-намысы хэм қәдир-қымбаты нызам менен қорғалады.

Мәмлекет журналистке еркин түрде мәлимлеме алыўға хэм тарқатыўға кепиллик береди, ол кәсиплик жумысын әмелге асырыў пайытында оның қорғалыўын тәмийинлейди.

Журналисттиң кәсиплик жумысына араласыўға, кәсиплик миннетлерин атқарыў пайытында алынған қандай да бир мағлыўматларды оннан талап етиўге тыйым салынады.

11-статья. Журналисттиң аккредитациясы

Журналист мәмлекетлик уйым жанында ямаса жәмийетлик бирлеспе жанында аккредитация етилиўи мүмкин.

Журналистлер аккредитация етилген мәмлекетлик уйымлар ҳәм жәмийетлик бирлеспелер өткерилетуғын илажлар ҳаққында оларға алдын ала хабарлаўға ҳәм зәрүрли ҳужжетлер және материаллар бериўге миннетли.

Қарақалпақстан Республикасының журналисти сырт ел мәмлекетлеринде аккредитация етилиўи мүмкин.

Сырт ел журналисти Қарақалпақстан Республикасындағы ҳәрекеттеги тәреплер тийкарында Қарақалпақстан Республикасының аймағында аккредитация етилиўи мүмкин.

12-статья. Қарақалпақстан Республикасы журналистиниң сырт елдердеги ҳәм сырт ел журналистиниң Қарақалпақстан Республикасындағы жумысы

Қарақалпақстан Республикасының журналисти сырт елде өзиниң кәсиплик жумысын Өзбекстан ҳәм Қарақалпақстан Республикаларының ҳәм өзи аккредитация етилген елдиң ызамлылықларына муўапық әмелге асырады.

Қарақалпақстан Республикасының аймағында аккредитация етилген сырт ел журналисти мәлимлеме жыйнаўда ҳәм таратыўда Қарақалпақстан Республикасының журналисти менен тендей ҳуқықларға ийе болады.

Сырт ел журналисти Қарақалпақстан республикасының аймағында өзиниң кәсиплик жумысын әмелге асырыў пайытында Қарақалпақстан Республикасының ызамларын сақлаўға миннетли.

13-статья. Сырт ел журналисти аккредитациясының тоқтатылыўы

Усы ызамды, басқа да ызам актлерин, ҳәрекеттеги халық аралық шәртамалардың қәделерин бузған жағдайда сырт ел журналистиниң аккредитациясы Қарақалпақстан Республикасы Министрлер Кеңесиниң усынысы тийкарында Өзбекстан Республикасы Сыртқы ислер министрлиги тәрепинен тоқтатылыўи мүмкин.

Сырт ел журналисти Қарақалпақстан Республикасында өзиниң аккредитациясының тоқтатылғанлығы ҳаққындағы шешим үстинен судқа шағым етиўге ҳақылы.

14-статья. Журналисттиң кәсиплик жумысын қорғаў ҳаққында ызамшылықтың бузылғанлығы ушын жуўапкершилик

Мәмлекетлик уйымлардың, пуқаралардың өзін-өзи басқарыў уйымларының, жәмийетлик бирлеспелердиң, кәрханалардың, мәкемелердиң ҳәм шөлкемлердиң лаўазымлы адамлары:

цензураны әмелге асырғаны;

аккредитациядан тийкарсыз бас тартқаны ямаса аккредитацияны тийкарсыз тоқтатыў жолы менен журналисттиң ызыамлы кәсиплик жумысына тосқынлық жасағаны;

журналисттиң сораў менен мўрәжат етиў ҳәм зәрүрли мәлимлеме алыў ҳуқықын бузғаны;

журналистке қысым жасап, оның кәсиплик жумысына араласқаны;

журналисттиң материалларын ҳәм зәрүрли техникалық қуралларын ызыамсыз түрде алып қойғаны;

мәлимлеме дерегин ямаса автордың исмин олардың келисимисиз көрсеткени ушын жуўап береди.

Журналисттиң усы ызыам менен белгиленген ҳуқықларын бузыў, кәсиплик жумысын әмелге асырыўға байланыслы оның ар-намысын ҳәм қадир-қымбатын кемситиў, абай етиў, күш көрсетиў ямаса кәсиплик жумысын әмелге асырыўға байланыслы журналисттиң өмирине, денсаўлығына зәлел келтириў яки мүлкине қол қатыў жағдайлары ызыам шәртлерине муўапық жуўапкершиликке алып келеди.

15-статья. Журналисттиң жуўапкершилиги

Журналист өзи таярлап атырған ҳәм таратып атырған мәлимлемелердиң ҳәм материаллардың дурыслығы ушын ызыам ҳужжетлеринде белгиленген тәртипте жуўап береди.

Журналист рәсмий хабарларда баян етилген мәлимлемени таратқаны ушын жуўап бермейди.

16-статья. Халық аралық шәртнамалар

Егер Қарақалпақстан Республикасындағы ҳәрекеттеги халық аралық шәртнамаларда усы ызыамда нәзерде тутылғаннан басқа режелер белгиленген болса, онда халық аралық шәртнама қәделери қолланылады.